

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКІВ

Анотація. Досліджено сутність, види та форми кредитних ризиків. Розглянуто систему мінімізації кредитних ризиків у загальній кредитній політиці банку. Розподілено за певними ознаками спектр ризиків та процеси кредитування. Визначено найважливіші методи управління кредитним ризиком.

Аннотация. Исследованы сущность, виды и формы кредитных рисков. Рассмотрена система минимизации кредитных рисков в общей кредитной политике банка. Распределены по определенным признакам спектр рисков и процессы кредитования. Определены важнейшие методы управления кредитным риском.

Annotation. The essence, types and forms of credit risks are studied. Special attention is given to the system of the credit risk minimization in the general credit policy of the bank. The range of risks and lending processes are distributed according to certain criteria. The most important methods of credit risk control are identified.

Ключові слова: кредитна політика, кредитний ризик, управління кредитними ризиками, мінімізація кредитного ризику.

Розроблення ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями та правильна організація процесу банківського кредитування є основою фінансової стабільності та ринкової стійкості банків. Тому від ефективності кредитної політики банку залежить його успішна діяльність. Кожен банк визначає власну кредитну політику, беручи до уваги всю множину ризиків (внутрішніх і зовнішніх), якими він обтяжений, що впливають на ефективність його діяльності, враховуючи також ставлення керівництва банку до ризику. Саме кредитна політика є основою стратегії ризику в діяльності банку. Вона може бути агресивною й традиційною (класичною). Кредитна політика як основа процесу управління кредитом визначає пріоритети у процесі розвитку кредитних відносин, з одного боку, та функціонування кредитного механізму – з іншого [1].

Оскільки головною метою банку є отримання прибутку, а кредитні операції займають досить вагоме місце в діяльності банку загалом, то необхідно створити всі умови для максимального і повного залучення всіх верст населення, всіх суб'єктів господарювання до кредитного процесу. Проте кредитування є досить ризикованою діяльністю, оскільки наявний ризик неповерненості позики, що, у свою чергу, вже виключає отримання прибутку від такої операції. Тому необхідно зважувати всі ризики.

Дослідженнями теми управління кредитною політикою банку і ролі ризиків у кредитній діяльності банку займалися: Міщенко В. І., Слов'янська Н. Г., Т. Грищенко, В. Курищук, Дремова У. В. [1 – 3] та інші вітчизняні та зарубіжні автори, у працях яких містяться як теоретичні, так і практичні рекомендації щодо управління кредитним ризиком банку.

Метою статті є аналіз механізму управління кредитними ризиками для пошуку шляхів їхньої мінімізації та очікування результатів реалізації в короткотерміновій і довготерміновій перспективі.

Об'єкт дослідження – кредитний ризик банку.

Предмет дослідження становить узагальнення становища кредитної політики банків.

Ризик з позиції банку – це потенційна можливість недоотримання доходів або зменшення ринкової вартості капіталу банку внаслідок несприятливого впливу зовнішніх або внутрішніх факторів. Такі збитки можуть бути прямими (втрата доходів або капіталу) чи непрямими (накладення обмежень на здатність організації досягати своїх бізнес-цілей). Зазначені обмеження стримують здатність банку здійснювати свою поточну діяльність або використовувати можливості для розширення бізнесу.

Спектр ризиків, які властиві вітчизняним банкам, і пов'язані з ними процеси кредитування рекомендується групувати за певними ознаками:

чинники, що спричиняють ризики (зовнішні ризики – політичні, економічні, соціальні, інші; внутрішні ризики – пов'язані з активами або пасивами банку, з якістю управління й реалізацією фінансових послуг);

ступінь забезпечення стійкого розвитку підприємства і банку (ризик втрати ліквідності, ризик втрати конкурентоспроможності);

характер банківських продуктів (кредитний ризик, процентний ризик, валютний ризик);

масштаб дії ризику – ризик, який виходить від групи операцій певного виду (сукупний), ризик від окремих операцій із певним клієнтом (індивідуальний), спільний ризик кредитування банками;

величина ризику (високі, середні, низькі) [2].

Найважливішими методами управління кредитним ризиком в Україні, які впливають на рівень кредитного ризику, є:

оцінювання кредитоспроможності позичальника – включає аналіз інформації про позичальника, аналіз цілей кредитування, способів забезпечення кредиту та вибір джерел погашення кредиту;

диверсифікованість кредитного портфеля є способом захисту за допомогою розподілу коштів, які позичають: між різними особами, банками, підприємствами, країнами, галузями, продуктами;

створення резервів на відшкодування збитків у кредитній діяльності – формування резервів залежно від ступеня кредитного ризику;

лімітування – обов'язкове агрегування можливих утрат при розрахунку лімітів; ліміти встановлюються, відштовхуючись від внутрішнього кредитного рейтингування конкретних позичальників або їхніх груп;

хеджування – це страхування, зниження ризику від утрат, зумовлених несприятливими умовами для продавців або покупців, змінами ринкових цін на товари порівняно з тими, які враховувалися при укладенні договору;

кредитне ціноутворення з урахуванням ризику кредиту, кредитні ставки повинні враховувати компенсацію за ризик неповернення кредиту [4].

Кожен банк самостійно визначає механізми управління своїм портфелем проблемних кредитів. Їхній вибір залежить від багатьох факторів, зокрема від стратегії розвитку банку, особливостей кредитних продуктів, які він пропонує, спроможності залучення коштів для підтримання його ліквідності, наявності вільних фінансових ресурсів, професійних навичок персоналу установи, необхідних для роботи з проблемними кредитами й стягнення простроченої заборгованості [5].

Здебільшого, банки використовують три основні механізми вирішення питань проблемних кредитів.

Перший – це утримання кредитів на балансі та самостійний пошук способів розв'язання проблем, головним чином, шляхом реструктуризації чи судового стягнення заборгованості. Працювати з проблемними кредитами може як внутрішній колекторський департамент банку, так і окрема колекторська компанія. Одним із популярних методів управління проблемними кредитами в Україні є стягнення простроченої заборгованості власними силами банку. Попри відносно високі витрати, банки схильні утримувати такі кредити на балансі, поки залишається хоча б незначна ймовірність відновлення бізнесу позичальника, за умови, що останній співпрацює з банком. Тому реструктуризовані проблемні кредити навряд чи будуть виставлені на продаж.

Другий механізм передбачає списання проблемних кредитів із балансу банку та припинення заходів щодо стягнення заборгованості. Цей спосіб застосовується в разі, коли немає жодної надії на повернення кредиту або очікуваний обсяг стягненої заборгованості буде меншим за вже понесені витрати.

Третій механізм очищення балансів банків від проблемних кредитів полягає в їхньому продажу третій стороні, що є розповсюдженою практикою в усьому світі. В Україні така практика набула популярності в період світової економічної кризи й досі залишається найпоширенішим варіантом передачі неробочих кредитів [3].

Отже, основною передумовою системи управління кредитним ризиком є кредитна політика банку – сукупність заходів, спрямованих для ефективного розміщення наявних коштів з метою забезпечення прибутковості банку. Кожен банк розробляє власну кредитну політику, на власний ризик, пов'язану з його діяльністю. Відповідно до кредитної політики банку будується система управління кредитним ризиком.

Наук. керівн. Азізова К. М.

Література: 1. Банківські операції : підручник / за ред. В. І. Мішенка, Н. Г. Слов'янської. – К. : Знання, 2011. – 727 с. 2. Грищенко Т. Особливості банківського кредитування експорту в зарубіжних країнах / Т. Грищенко, В. Курищук // Банківська справа. – 2011. – № 6. – С. 51–61. 3. Дремова У. В. Формирование кредитной политики банка с позиции развития долгосрочного банковского кредитования / У. В. Дремова // СевНТУ. – 2011. – № 3. – С. 153–158. 4. Про банки та банківську діяльність : Закон України зі змінами і доповненнями, внесеними від 1 вересня 2013 року № 2740 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

5. Банки України планують знизити в 2012 – 2014 роках кредитні ризики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2012/02/14/269446#b_usercomments_xc.